

УДК 321.7(497.11)
DOI: 10.5937/pr80-50530
Осврт

*Дајана Лазаревић**

Институт за политичке студије, Београд

ИМПЛЕМЕНТАЦИЈА ОТВОРЕНЕ НАУКЕ НА ИНСТИТУТУ ЗА ПОЛИТИЧКЕ СТУДИЈЕ, БЕОГРАД

Иако је Институт за политичке студије [ИПС], Београд, установа дуге традиције (основан при Факултету политичких наука 1968. године), тешко је поверовати да до 2023. године није постојала библиотека при Институту. Ипак то јесте случај, а одлука о оснивању Библиотеке ИПС потписана је тек 19. јануара 2023. године (Одлука 2023а).

Занимљиво је да је последње 33 године, 1989–2022, на позицији директора ИПС био један човек – др Живојин Ђурић (Лазаревић 2023, 134) и да је у Статуту ИПС унео ставку о постојању библиотеке и архива, иако они нису постојали ни реално, ни виртуелно у облику неке базе података (Статут 2020). Дакле, код директора Ђурића је постојала свест о потреби библиотеке или макар потребност да се остане у законским оквирима када је у питању постојање библиотечко-информационе делатности. Из ког разлога библиотека није раније основана – остаје отворено питање, а сигурни смо да је разлог био објективан, будући да је издавачка делатност Института била прилично обимна, да се грађа сваке године увећавала и да је постојала стварна потреба да се иста негде складишти и чува.

Како није било библиотеке при Институту, тако није било ни библиотекара. Пред крај живота и директорске функције, др Ђурић који је много полагао у издавачку делатност и естетику институтских издања (Милошевић и Стојадиновић 2023, 54–55), ипак је одлучио да запосли библиотекара, са идејом да се библиотека оснује у неком тренутку у будућности и успостави систем Отворене науке онако како је Министарство науке, технолошког развоја и иновација захтевало. Библиотекар се запошљава на Институту 11.

* Имејл адреса: dajanalazarevic93@gmail.com; ORCID: 0009-0001-2534-450X.

октобра 2022. године, а директор Ђурић је преминуо 2. децембра 2022. године (Кнежевић 2023, 11).

Наравно, у оваквој ситуацији библиотекар је морао да крене испочетка – да се оснује библиотека, успостави репозиторијум и систем е-Наука. Како је Институт остао без руководства, ситуација је била врло сложена и неизвесна – како покренути било шта без дозволе врха матичне институције, којој су библиотека и библиотекар, по правилу, подређени.

Зато библиотекар готово самоиницијативно почиње да успоставља базе података Отворене науке. Додуше, прво је требало успоставити административни део е-Науке, невидљив за јавност, а изузетно значајан јер садржи податке о свим истраживачима и њиховим изборима у звања, податке о институцији и њеним акредитацијама. Оптималан рок је био крај 2022. године за ову базу. Уследио је дужи и компликованији рад на научном тј. библиографском делу е-Науке, која је повлачила информације о објављеним научним радовима свих истраживача запослених у институцији: Информациони систем о истраживачкој дјелатности (*Current Research Information Sistem – eCris*), *Co-operative Online Bibliographic System & Services – COBISS*, *Open Researcher and Contributor ID – ORCID* и друге базе података. Задатак библиотекара је био да их контролише, исправи грешке и у коначној верзији верификује тј. преда на увид јавности.

Као што то обично бива када се нешто ново појави, настао је отпор међу неким истраживачима који нису желели увид јавности у сва њихова објављена дела. Поставља се питање – зашто – ако је циљ да научни радови буду транспарентни. Потом се јавио отпор код истраживача који су одбијали да направе *ORCID* профиле и да се логују на е-Науку и извозе своје радове. Иако су наводили различите разлоге, као што су: недостатак времена, неповерење у базу података која ће бити угашена као и претходне, неразумевање енглеског језика, итд. искуства библиотекара су показала следеће: истраживачи немају довољно свести о томе колико је важно да постоје овакве базе података и да јавност треба да има увид у то шта се објављује, какви су научни резултати, које институције постижу најбоље резултате.

Иако је библиотекар Института за политичке студије до 1. јуна 2023. године завршио комплетан рад на верификацији података е-Науке (у том тренутку око 2.000 библиографских референци),

остало је нерешено питање Репозиторијума ИПС. Свака научно-истраживачка организација (НИО) мора да има свој репозиторијум, у који ће складиштити издања матичне институције. Како га Институт за политичке студије није имао до запошљавања библиотекара крајем 2022. тако је требало успоставити још једну базу података која ће користити институцији, истраживачима и бити на добробити науци. У фебруару 2023. библиотекар је почео са радом на Репозиторијуму ИПС, бази података коју за све НИО одржава Институт економских наука у Београду.

Дакле, прво је требало направити одговарајући интерфејс тј. дизајн репозиторијума који ће симболично представљати своју институцију. Библиотекар се определио за грб Института и тегет-плаву боју позадине у складу са заштитном бојом ИПС. У договору са администраторима са Института економских наука направљене су корекције на начину претраживања (по аутору, години издања, врсти публикације, Центрима ИПС), а потом и корекције на научним областима које су обухваћене чланцима: политикологија, социологија, географија, историја, Европа, Азија, Африка, Америка итд.

Библиотекар је до краја 2023. године унео чак 1.200 библиографских референци објављених на Институту за политичке студије у периоду од 2000. до 2024. године. И то није коначан број, јер се уношење многих публикација и даље очекује.

Морамо да кажемо да успех библиотеке при научно-истраживачкој организацији [НИО], највише зависи од саме НИО, тј. од руководства. А Библиотеци ИПС се нарочито посрећило прво доласком др Зорана Милошевића, научног саветника, на место вршиоца дужности директора 31. децембра 2022. године. Др Милошевић је од самог почетка показао свест о потреби библиотеке, те је подржао библиотекара у свим идејама у вези са основањем библиотеке и успостављањем неопходних база података. Тако је и потписао Одлуку о оснивању библиотеке 19. јануара 2023. а истог дана и Одлуку о именовању библиотекара (Одлука 2023б) и Одлуку о оснивању свог легата (Одлука 2023в).

На позицији в.д. директора др Зоран Милошевић је остао до 31. маја 2023. године, када је руководство Института предао у руке новом директору, др Миши Стојадиновићу, научног саветнику, 1. јуна 2023. године. Директор Стојадиновић је Милошевића истог дана именовао за свог заменика и наставио рад на подршци и разумевању према Библиотеци ИПС и свему што јој је потребно да би опстала, функционисала и красила своју матичну НИО.

Данас Институт за политичке студије запошљава 66 истраживача. Функцију посредника између ИПС и надређеног Министарства науке, иновација и технолошког развоја обавља административни део е-Науке. На дан 15. априла 2024. године научни део е-Науке садржи 2.667 верификованих референци свих истраживача ИПС.

Што се тиче Репозиторијума ИПС, на дан 15. априла 2024. године ова база садржи 1.500 библиографских референци и велика је подршка е-Науци као извор поузданих библиографских информација.

РЕФЕРЕНЦЕ

Кнежевић, Милош. 2023. „Реч пре.” У *Споменица Живојина Ђурића 1952–2022*, ур. Милош Кнежевић, 11–16. Београд: Институт за политичке студије.

Лазаревић, Дајана. 2023. „Био-библиографија др Живојина Ђурића.” У *Споменица Живојина Ђурића 1952–2022*, ур. Милош Кнежевић, 133–144. Београд: Институт за политичке студије.

Милошевић, Зоран и Стојадиновић, Миша. 2023. „Допринос Живојина Жике Ђурића естетизацији идентитета Института и институтских издања.” У *Споменица Живојина Ђурића 1952–2022*, ур. Милош Кнежевић, 53–57. Београд: Институт за политичке студије.

Одлука о оснивању Библиотеке при Институту за политичке студије, бр. 54/1, од 19. јануара 2023а.

Одлука о именовању библиотекара Библиотеке Института за политичке студије, Београд, бр. 54/2, од 19. јануара 2023б.

Одлука о оснивању Легата др Зорана Милошевића, бр. 54/3, од 19. јануара 2023в.

Статут Института за политичке студије, бр. 527/1, од 19. новембра 2020.

* Овај рад је примљен 18. априла 2024. године, а прихваћен за штампу на састанку Редакције 8. маја 2024. године.